

С. А. Вавренюк,

д. держ. упр., доцент, професор кафедри організації і проведення аварійно-рятувальних робіт,  
Національний університет цивільного захисту України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-6396-9906>

Д. С. Нікулеско,

аспірант, Національний університет цивільного захисту України

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4274-7359>

DOI: 10.32702/2306-6814.2026.7.436

# АНАЛІЗ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

S. Vavreniuk,

Doctor of Sciences in Public Administration, Associate Professor, Professor of the Department of Organization and Conduct of Emergency Rescue Operations, National University of Civil Protection of Ukraine

D. Nikulesko,

Postgraduate student, National University of Civil Protection of Ukraine

## ANALYSIS OF PUBLIC ENVIRONMENTAL MANAGEMENT

**В статті розкриті теоретичні, правові й організаційні засади публічного управління в сфері охорони навколишнього природного середовища. Дослідження проведене у відповідності до діючого чинного законодавства й стратегічних документів, що визначають державну екологічну політику.**

**Проаналізовано нормативно-правову базу, яка регламентує формування й реалізацію державної політики в сфері охорони довкілля, безпосередньо досліджені положення Конституції України, Закони України "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про оцінку впливу на довкілля", "Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року".**

**Визначено функції органів публічної влади при формуванні й реалізації державної екологічної політики та значення стратегічних й програмних документів при забезпеченні комплексного підходу до управління природоохоронною діяльністю.**

**Досліджено напрями публічного управління сферою охорони навколишнього середовища. Ці напрями включають нормативно-правове забезпечення, механізми оцінки впливу на навколишнє середовище, систему екологічного контролю, впровадження наукових розробок та сучасних технологій моніторингу стану довкілля.**

**В статті автором виділено ряд проблем функціонування системи публічного управління в даній сфері. До таких проблемних питань можна віднести недостатню координацію між органами публічної влади, необхідність вдосконалення механізму екологічного контролю та підвищення реалізації державних екологічних програм.**

**У висновках запропоновані напрями вдосконалення системи публічного управління охороною навколишнього середовища, що направлені на посилення інституційної взаємодії органів влади, гармонізацію чинного законодавства з міжнародними європейськими та світовими стандартами, впровадження сучасних наукових підходів для розвитку екологічної політики, при цьому використання сучасних інформаційних технологій моніторингу стану навколишнього середовища. Завдяки впровадженню зазначених підходів можна підвищити ефективність публічного управління в сфері охорони довкілля й забезпечити сталий розвиток.**

*This article examines the theoretical, legal, and organizational foundations of public administration in the field of environmental protection. The study was conducted in accordance with current legislation and strategic documents that define state environmental policy.*

*The regulatory framework governing the formulation and implementation of state policy in the field of environmental protection is analyzed; the provisions of the Constitution of Ukraine, the Laws of Ukraine "On Environmental Protection," "On Air Protection," "On Environmental Impact Assessment," and "On the Basic Principles (Strategy) of Ukraine's State Environmental Policy for the Period until 2030."*

*The functions of public authorities in the formulation and implementation of state environmental policy, as well as the significance of strategic and programmatic documents in ensuring a comprehensive approach to the management of environmental protection activities, have been identified.*

*This study examines the key areas of public administration in the field of environmental protection. These areas include regulatory and legal frameworks, environmental impact assessment mechanisms, the environmental monitoring system, and the implementation of scientific research and modern technologies for monitoring the state of the environment.*

*In the article, the author identifies a number of problems in the functioning of the public administration system in this sphere. These issues include insufficient coordination among public authorities, the need to improve the environmental control mechanism, and the need to enhance the implementation of state environmental programs.*

*The conclusions propose directions for improving the public administration system for environmental protection, aimed at strengthening institutional cooperation among government bodies, harmonizing current legislation with international European and global standards, and implementing modern scientific approaches for the development of environmental policy, while utilizing modern information technologies for environmental monitoring. The implementation of these approaches can enhance the effectiveness of public administration in the field of environmental protection and ensure sustainable development.*

*Ключові слова: публічне управління, екологічна політика, охорона навколишнього середовища, екологічний контроль, оцінка впливу на довкілля, взаємодія органів влади.*

*Key words: public administration, environmental policy, environmental protection, environmental monitoring, environmental impact assessment, interagency cooperation.*

## ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні виклики та загрози впливають на стан навколишнього природного середовища, а також зростання антропогенного впливу зумовлюють удосконалювати систему публічного управління в сфері його охорони. Важливим аспектом є забезпечення реалізації державної екологічної політики, яка буде визначати чіткий розподіл повноважень між органами публічної влади, належне нормативно-правове регулювання й функціонування дієвих механізмів екологічного нагляду. Конституція України, Закони України "Про охорону навколишнього природного середовища",

"Про оцінку впливу на довкілля", "Про охорону атмосферного повітря", "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року" складають нормативну основу функціонування сфери навколишнього середовища. В даних нормативно-правових актах визначені засади формування й реалізації державної екологічної політики, зазначені повноваження органів публічної влади й регламентовані механізми державного контролю в сфері довкілля.

Проте, на практиці при реалізації чинного законодавства в сфері природоохоронної діяльності проявляються проблемні аспекти, що безпосередньо пов'язані з діяльністю органів публічної влади, не чітким розмежуванням їхніх повноважень й розбіжними фун-

кціями системи державного екологічного контролю. Є ряд проблемних питань в напрямі взаємодії між центральними й місцевими органами влади та в механізмах реалізації державних і регіональних екологічних програм.

Дані проблемні аспекти пов'язані з науковими завданнями, що стосуються удосконалення теоретичних засад публічного управління в сфері навколишнього середовища, узгодженості діяльності та чіткої взаємодії органів влади.

Практична направленість полягає в упорядкуванні механізмів екологічного нагляду, вдосконаленні систем моніторингу стану довкілля із застосуванням сучасних інформаційних технологій управління даною сферою.

Отже, є необхідність проведення комплексного аналізу по визначених проблемних аспектах з врахуванням вимог чинного законодавства з питань державної екологічної політики.

### АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематику публічного управління в сфері охорони навколишнього середовища досліджували вітчизняні науковці в галузі екологічного права, державного управління й публічного адміністрування.

Так в працях В.І. Андрейцева, Н.Р. Малишевої висвітлені питання правового регулювання охорони довкілля, функції екологічного контролю, досліджувались теоретико-правові засади екологічної політики держави, механізми й особливості правового забезпечення екологічної безпеки.

Організаційні й управлінські аспекти функціонування системи публічного управління в екологічній сфері, напрями взаємодії органів виконавчої влади і місцевого самоврядування досліджувались в наукових працях І.В. Лопушинського, О.О. Горбунової.

Питання державного нагляду і контролю, адміністративної відповідальності за порушення законодавства в сфері природоохоронної діяльності, функції органів влади в даній сфері розглядалися в контексті дослідження адміністративно-правового механізму екологічного контролю.

Дослідження участі громадськості у формуванні й реалізації екологічної політики розглядали ряд вітчизняних науковців, де визначався механізм взаємодії державних інституцій та суспільства в сфері екологічного управління.

Однак, не дивлячись на значну кількість досліджень, питання комплексного аналізу повноважень органів публічної влади в сфері природоохоронної діяльності потребує подальшого наукового опрацювання.

### ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою статті є проведення комплексного аналізу повноважень органів публічної влади в сфері охорони навколишнього середовища в питаннях реалізації державної екологічної політики та визначення проблемних питань в цьому напрямі й удосконалення системи екологічного нагляду з врахуванням чинного законодавства.

Для досягнення мети дослідження, визначені наступні завдання:

- проаналізувати чинні нормативно-правові акти, котрі формують та на основі яких реалізується державна політика в сфері охорони навколишнього середовища й дослідити повноваження органів публічної влади щодо забезпечення екологічного нагляду;

- охарактеризувати механізми реалізації державної природоохоронної діяльності та виявити проблемні питання функціонування системи публічного управління в даній сфері;

- обґрунтувати напрями вдосконалення повноважень органів публічної влади та ефективність екологічного нагляду.

### ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

На основі діючих нормативно-правових актів з питань забезпечення охорони навколишнього середовища, які визначають державну екологічну політику функціонує система публічного управління даною сферою. До основних стратегічних документів можна віднести Конституцію України, Закони України "Про охорону навколишнього середовища", "Про охорону атмосферного повітря", "Про оцінку впливу на довкілля", "Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року", в котрих зазначені правові, функціональні й організаційні засади діяльності органів публічної влади в сфері природоохоронної діяльності, визначені їх повноваження й механізм екологічного нагляду. Тому така система є цілісною та забезпечує як формування так і реалізацію державної політики.

Окрім цього, діюча законодавча база визначає:

- принципи раціонального використання природних ресурсів;

- напрями запобігання негативному впливу на довкілля;

- шляхи забезпечення екологічної безпеки.

Для цього необхідним є розмежування функції між різними рівнями публічної влади, що дає можливість узгоджувати управлінські рішення на загальнодержавному рівні та реалізовувати такі рішення за участю центральних органів виконавчої влади й місцевих органів управління.

Верховна Рада України завдяки нормативному регулюванню визначає засади екологічної політики й встановлює правові рамки діяльності суб'єктів господарювання. Реалізацію цих положень через підзаконні акти, державні програми здійснює Кабінет Міністрів України, який координує діяльність центральних органів виконавчої влади. На Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України покладені функції формування державної політики й організації її реалізації. Це міністерство розробляє нормативно-правові акти, організовує екологічний моніторинг, веде державні реєстри, забезпечує проведення процедури оцінки впливу на довкілля й проводить походження рішень в екологічній сфері. Державний екологічний контроль реалізує Державна екологічна інспекція України, до функції якої входить перевірка, фіксація порушень, розрахунки шкоди та

заходи реагування. Виконання екологічних програм, організація природоохоронних заходів та контроль за використанням природних ресурсів покладено в обов'язки місцевих державних адміністрацій й органи місцевого самоврядування. При цьому необхідно забезпечити взаємодію між різними органами влади, щоб уникати дублювання функцій та була можливість підвищувати узгодженість їх діяльності. А також налагодити взаємодію з населенням й забезпечити доступ до екологічної інформації.

Отже, прослідковується система повноважень, яка має багаторівневий характер, що охоплює повноваження з формування політики, реалізації цієї політики й контроль за дотриманням встановлених вимог.

Реалізація державної екологічної політики забезпечується за допомогою системи взаємопов'язаних механізмів. До них можна віднести державний екологічний контроль, оцінка впливу на довкілля й екологічний моніторинг.

Державний екологічний контроль є основним елементом публічного управління в сфері охорони навколишнього середовища. Ця система забезпечує дотримання вимог законодавства в сфері захисту довкілля через планові та позапланові перевірки, проводить моніторинг стану навколишнього середовища, аналізує діяльність суб'єктів господарювання. По результатам діяльності приймаються управлінські рішення, котрі спрямовані на усунення виявлених порушень та розробку заходів по запобіганню цих недоліків в майбутньому.

При здійсненні державного екологічного контролю є ряд недоліків, що характеризуються дублюванням повноважень між різними органами, є складність в координації між центральними й територіальними підрозділами, ресурсне забезпечення для контрольної діяльності є обмеженим.

Оцінка впливу на довкілля є інструментом реалізації екологічної політики, що дозволяє врахувати екологічні фактори під час планування господарської діяльності. Таким чином можна визначати потенційні наслідки діяльності і їх вплив на навколишнє середовище, оцінювати ризики та приймати рішення щодо доцільності розробки відповідних проєктів. Під час оцінки впливу на довкілля можливе залучення громадськості, що забезпечує прозорість управлінських процесів з врахуванням суспільних інтересів.

В практичній діяльності при оцінці впливу на навколишнє середовище виникають проблемні питання, які стосуються тривалості процедур, якісної підготовки звітної документації, врахування зауважень від громадськості.

Моніторинг стану навколишнього середовища складає інформаційну основу для прийняття управлінських рішень. Система екологічного моніторингу дозволяє збирати, обробляти й аналізувати інформацію про стан довкілля, що в подальшому дозволяє визначити дієві управлінські рішення, які дають позитивний результат. Моніторинг дозволяє охопити різні компоненти природного середовища та здійснювати спостереження за забрудненням атмосферного повітря, водних ресурсів, ґрунтів й біорізноманіття. Результати спостереження дозволяють оцінити зміни в стані дов-

кілля й удосконалити напрями природоохоронної діяльності.

Окремо необхідно виділити проблемні питання при реалізації державних й регіональних екологічних програм, що характеризуються недостатнім фінансуванням, недостатнім контролем за виконанням програмних заходів й відсутністю узгодженості на різних рівнях управління.

Якщо узагальнити практику функціонування системи публічного управління в сфері охорони навколишнього середовища, то проявляються ряд організаційних та правових проблем, а саме:

- недостатня узгодженість в роботі органів публічної влади;
- дублювання окремих функцій різних органів та різних рівнів влади;
- неповне забезпечення ресурсами контрольних органів;
- складність процедур під час перевірок;
- недостатній рівень виконання рішень;
- недостатній рівень фінансування;
- недостатня реалізація державних й регіональних екологічних програм.

Проаналізувавши виявлені проблемні аспекти, доцільно визначити напрями вдосконалення системи публічного управління в сфері екологічного нагляду. До таких напрямів вдосконалення можна віднести:

- розмежування та уточнення повноважень органів публічної влади, тим самим можна усунути дублювання функцій й підвищити узгодженість їх діяльності;
- розвиток системи координації між центральними й місцевими органами влади, шляхом вдосконалення процедур взаємодії та забезпечення дієвого обміну інформацією;
- вдосконалення механізмів державного екологічного контролю завдяки оптимальним процедурам перевірок, забезпечення ресурсами контрольних органів та підвищення рівня відповідальності за порушення вимог чинного законодавства;
- вдосконалення системи екологічного моніторингу через впровадження сучасних інформаційних технологій, автоматизованих систем збору і обробки даних;
- ефективна реалізація екологічних програм завдяки вдосконаленню механізмів планування, фінансування й контролю виконання.
- врахування стратегічних документів екологічної політики розвинених світових та європейських країн та імплементація кращого досвіду у вітчизняну практику, при цьому забезпечення гармонізації національного законодавства з міжнародними підходами.

— впровадження сучасних управлінських інструментів, враховуючи сучасні виклики та загрози.

Таким чином, запропоновані напрями вдосконалення системи публічного управління природоохоронною сферою дозволяють підвищити узгодженість органів публічної влади, забезпечити розвиток управлінських процесів. Застосування таких підходів створює підґрунтя для системної організації екологічного нагляду й покращення реалізації державної екологічної політики.

## ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

В результаті проведеного дослідження, можна зробити висновки, що система публічного управління в сфері охорони навколишнього середовища функціонує на основі чинної законодавчої бази через розподіл повноважень між органами публічної влади різних рівнів.

В роботі проаналізовані компетенції основних суб'єктів управління й визначена їх діяльність, що направлена на формування державної екологічної політики, її реалізацію та проведення екологічного нагляду.

Встановлено, що основним інструментом реалізації державної політики є механізми державного екологічного контролю, оцінка впливу на довкілля й екологічний моніторинг.

В ході дослідження виявлено ряд організаційно-правових проблем в природоохоронній діяльності, що стосуються розмежування повноважень, координації діяльності органів публічної влади, недосконалість контрольних механізмів.

Визначено, що механізми екологічного нагляду необхідно і далі вдосконалювати, при цьому враховувати положення стратегічних документів державної екологічної політики.

Для підвищення дієвості публічного управління природоохоронною сферою необхідно вдосконалювати інституційну взаємодію, завдяки системі екологічного моніторингу, впроваджувати сучасні інформаційні технології й оптимізувати процедури державного екологічного контролю.

Перспективи подальших наукових розвідок в сфері охорони навколишнього середовища пов'язані з подальшим дослідженням механізмів цифровізації екологічного управління, вдосконалення адміністративно-аналітичних процедур екологічного контролю та електронних реєстрів в сфері природокористування.

Поглибленого вивчення потребують механізми міжвідомчої взаємодії та реалізації державних екологічних програм. Ще один напрям дослідження потребує вивчення, це механізм гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародними підходами в сфері охорони довкілля, який дозволить адаптувати сучасні управлінські підходи до умов функціонування системи публічного управління.

Таким чином, вивчення цих напрямів дозволить вдосконалити практичні механізми екологічного нагляду в Україні.

### Література:

1. Про охорону навколишнього природного середовища: Закон України від 08.08.2025 р. № 1264-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text>.
2. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 08.08.2025 р. № 2707 — XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text>.
3. Про оцінку впливу на довкілля: Закон України від 15.11.2024 р. № 2059-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text>.
4. Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року: Закон України від 28.02.2019 р. № 2697 — VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text>.

5. Бабакін В.М., Колосков В.Ю., Кондратенко О.М., Душкін С.С., Сєрікова О.М. Екологічне право. Курс лекцій. Черкаси: НУЦЗУ. 2025. 176 с.

6. Ярмоленко О.В. Функціональний підхід як основа для оптимізації компетенції органів екологічного контролю. Науковий вісник публічного та приватного права. 2021. №6. С. 148—154.

### References:

1. The Verkhovna Rada of Ukraine (2025), Law of Ukraine "On the Protection of the Natural Environment", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (Accessed 24 March 2026).

2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2025), Law of Ukraine "On the Protection of Ambient Air", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#Text> (Accessed 24 March 2026).

3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2024), Law of Ukraine "Environmental Impact Assessment", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2059-19#Text> (Accessed 24 March 2026).

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (2019), Law of Ukraine "On the Basic Principles (Strategy) of Ukraine's State Environmental Policy for the Period up to 2030", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (Accessed 24 March 2026).

5. Babakin, V.M., Koloskov, V.Yu., Kondratenko, O.M., Dushkin, S.S. and Sierikova, O.M. (2025), *Ekolohichne pravo. Kurs lektсий* [Environmental Law. Course of Lectures], National University of Civil Protection of Ukraine, Cherkasy, Ukraine.

6. Yarmolenko, O.V. (2021), "Functional approach as a basis for optimizing the competence of environmental control authorities", *Naukovyi Visnyk Publichnoho ta Pryvatnoho Prava*, vol. 6, pp. 148—154.

Отримано редакцією журналу / Received: 24.03.26

Процеженовано / Revised: 04.04.26

Схвалено до друку / Accepted: 09.04.26

<https://nayka.com.ua>

Електронне фахове видання

**ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ**  
удосконалення та розвиток

**Виходить 12 разів на рік**

включено до переліку наукових фахових видань України  
з питань **ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ**  
(Категорія «Б»)

Наказ Міністерства освіти і науки України  
від 28.12.2019 №1643

Спеціальність 281

e-mail: [economy\\_2008@ukr.net](mailto:economy_2008@ukr.net)

viber: +38 050 3820663